

SZÓTÁRSZEMLE

Nagy György

Angol–magyar nagy kollokációsztár

Budapest: Tinta Könyvkiadó. 2020. 392 p.

ISBN 978-963-4092-63-6

Nagy György neve ismerős az angol–magyar szótárak kedvelőinek, hiszen számos szótára jelent meg Magyarországon: a Tinta Könyvkiadónál többek között az Angol előljárás és határozós igék szótára (2014), az Angol közmondások (2013), vagy a Magyar–angol közmondásszótár (2017); az Angol–magyar idiómaszótár (2011) az Akadémiai Kiadónál jelent meg.

A szerzőről részletesebb információt akkor találunk, ha George L. Nagy néven keressük az interneten. A szerző a Hudson Valley Community College (Troy, NY) tanára, és az interneten is megtalálható, 2013-as interjúból megtudhatjuk (Kiss, 2013), hogy Nagy György az Egyesült Államokban él, egyik diplomamunkáját Molnár Ferencről írta (Nagy, 2001), és több szótára jelent meg az angol idiómákról. Nagy György azért tartja fontosnak ezt a területet, mert az idiómák – véleménye szerint – a nyelv legfontosabb építőelemei, és ha megismerjük és megfelelően használjuk őket az angol nyelvben, akkor ezzel megközelíthetjük az anyanyelvi beszélők szintjét (Kiss, 2013).

Nagy György legújabb munkája a Tinta Könyvkiadónál megjelent Angol–magyar nagy kollokációsztár, amely több éves munka eredménye.

A szótár bemutatása előtt azonban érdemes néhány szót szólni a kollokációkról. A MANYE kollokációkról szóló kerekasztal-beszélgetésének (2006. november 6.) résztvevői egyetértettek abban, hogy a kollokáció nyelvészeti terminus értelmezése nem egységes (Doró, 2007). A jelentéstan, a korpusznyelvészet, frazeológia vagy az idegen nyelv oktatása más-más nézőpontból közelíti meg a kollokációkat, így eltérő

módon is határozzák meg azokat. Emellett a kollokációk rendkívül sokfélék, léteznek egyéni, időbeli vagy földrajzi különbségek is közöttük (MANYE kerekasztal a kollokációkról, 2006). Abban egyetérthetünk, hogy a kollokációk az állandósult szókapcsolatok egyik típusát alkotják, és legalább két alkotóelemből állnak, a kollokátorból és a bázisból. Például a *megrögzött agglegény* kollokáció esetében a *megrögzött*, a bázis pedig az *agglegény*. (MANYE kerekasztal a kollokációkról, 2006 [Hollós Zita hozzászólása]).

A nyelvoktatásban különösen fontos szerepet játszanak a kollokációk. Mivel a kollokátorok ekvivalenciája a célnyelvben és az anyanyelvben megjósolhatatlan, véletlenszerű, ezért a kollokációk tanítása a nyelvoktatásban önálló kollokációs módszertant kíván meg. Többek között a tanulóknak tudatosítani kell, hogy a szabad szókapcsolatok és az idiómák között léteznek kollokációk, amelyeket egységként érdemes megtanulni (MANYE kerekasztal a kollokációkról, 2006 [Reder Anna hozzászólása]). Az idegen nyelv tanulásakor, elsősorban produkciós helyzetben, felmerül az igény egy speciális kollokációs szótár iránt (MANYE kerekasztal a kollokációkról, 2006 [Hollós Zita hozzászólása]), mivel a hagyományos tanulószótárak gyakran nem tartalmazzák a szükséges kollokációt, vagy annál a szónál, amelyet a nyelvtanuló ismer, nem találja meg a kollokációt. Ezekben az esetekben az egynyelvű szótár vagy az egynyelvű kollokációs szótár sem segíti a nyelvtanuló dolgát. A kollokációk tanításakor, illetve kollokációs szótár összeállításakor célszerű tehát a meglévő idegen nyelvi kompetenciára építve, a meglévő bázis-szavak felől bővíteni a szókészletet, azaz a bázishoz érdemes feltüntetni a kollokátorokat, annak érdekében, hogy hozzáférhetőek legyenek a nyelvtanulók számára a nyelvi

produkciónál (MANYE kerekasztal a kollokációkról, 2006 [Hollós Zita hozzászólása]).

A Nagy György által, kifejezetten nyelvtanulók számára összeállított kollokációs szótár a fentiekben vázolt hiányt tölti be. A puhafedeles szótár alcíme: 17750 angol szókapcsolat és magyar megfelelője. A hátsó borító ismertetője szerint a szótár 9804 kollokációsort tartalmaz, 1826 címszó köré csoportosítva.

Lapozzunk bele a szótárba!

A magyar és angol nyelvű Előszóban a szerző hangsúlyozza, hogy angol–magyar viszonylatban ez az első kollokációs szótár, közel egy évtizedes kutatómunka eredménye, melynek során a szerző a „legújabb angol és amerikai gyűjtemények” gyakorlatát vette figyelembe.

A Bevezetőben Nagy György így definiálja a kollokációkat a hazai szakirodalom alapján: „azokat a szókapcsolatokat, frazémákat jelöli, amelyeket minden magyar anyanyelvű megért, bár önmagától nem alkotja meg őket. Jelentésük – a szólásoktól eltérően – rögtön világos, áttetsző.” (Nagy, 2020, p. 7). Ezek után elemeik szerint csoportosítja a kollokációkat, elkülöníti a főneves kollokációk, igei kollokációk, mellékneves és határozós kollokációk, ikerszerkezetek, hasonlatok és átvitt értelmű, képletes beszédfordulatok csoportjait. Ez a beosztás is tükrözi, hogy nem könnyű a kollokációk és a többi állandósult szókapcsolat közötti pontos határok meghúzése. Majd Nagy György bemutatja a kollokációk állandósultsági foka szerinti csoportosítást is; beszélhetünk erős, közepesen összeforrott, gyenge és merev kollokációkról (Nagy, 2020, p. 11–12). A következőkben a szerző kitér a kollokációk szerepére a nyelvtanulásban, és a kollokációs szótárak történetére. A Bevezető végén egy részletes és felhasználóbarát útmutatót olvashatunk a szótár használatához.

A Bevezetőt követi az Irodalomjegyzék, a bennne megjelölt kollokációs szótárak nagy részét az 1940-es években adták ki, míg a kollokációs szakirodalom elemei az 1904 és 1957 közötti időszakban kerültek kiadásra. Sajnos sem az Előszóban, sem a Bevezetőben nem részletezi a szerző a válogatás, szótárszerkesztés szempontjait.

A szótár szócikkei jól felépítettek, átláthatók, és jól használhatók. A szótár hiánypótló a hazai piacon, egyedüli előzménye Tukacs Tamás *Túlzásba vett szavak. A fokozó értelmű szókapcsolatok magyar-angol szótára* lehet. Nagy György kollokációs szótárában az angol kollokációk magyar megfelelői is megadásra kerülnek. A szócikkek bázis és kollokátor szerint is adnak meg kollokációkat, például a *cold spell* a *cold* és a *spell* szócikkeknél is megtalálható, ami nagyban megkönnyíti a szótár használójának dolgát.

Nézzük például a *charge* főnévhez tartozó szócikket, ahol a szerző feltünteti a főnévvel együtt előforduló mellékneveket (például *service charge*, vagy a kevésbé áttetsző jelentésű *trumped-up charge*), az előforduló igéket (pl. *deny charges*), prepozíciókat (*to be in charge of*), és főneveket (pl. *a charge card*). Ez utóbbi példa is mutatja, hogy a szerző egyaránt otthonosan mozog az amerikai, brit és a magyar kultúrában.

A szócikkek alapos tanulmányozása segít ráébreszteni a nyelvtanulókat arra is, hogy egy adott melléknévnek kollokációtól függően eltérő magyar jelentése lehet (pl. az *organic* melléknév esetében, *an organic compound*: szerves vegyület, *an organic disease*: szervi baj v. megbetegedés, *organic farming*: biogazdálkodás).

Sok esetben a szótár nem csak az idegen nyelvi produkcióban, hanem a szövegértésben és az anyanyelvi produkcióban is segíthet a nyelvtanulóknak a magyar nyelvben gyakran előforduló tükörfordítások elkerülésében, kiküszöbölésében. Gyakran olvashatjuk magyar szövegekben a *konzervatív becslés* tükörfordítást, a kollokációs szótárból azonban kiderül, hogy *conservative estimate*: óvatos becslésről van szó, azaz a szótár használatával a nyelvtanulók magyar nyelvi készségeiket is fejlesztik.

Az angol nyelvben a kollokációs szótár műfaja nagyon elterjedt, így a jelen szótár esetében elkerülhetetlen az összehasonlítás az egynyelvű angol kollokációs szótárakkal. Nézzünk meg például az *advice* szócikket! Az *advice* főnév (jelentése: tanács) mellé a szótárban hét melléknevet találunk:

financial / legal / medical advice: pénzügyi / jogi / orvosi tanácsadás

helpful or useful / valuable / bad advice: hasznos / értékes / rossz tanács

Az *Oxford Collocations Dictionary for Students of English* tanulószótár *advice* szócikke 25 melléknevet ad meg, szerepel benne a Nagy György által is megadott *financial / legal / medical advice*, továbbá a következő melléknevek:

constructive, excellent, good, helpful, practical, sensible, sound, useful, valuable, bad, wrong, clear, general, detailed, conflicting, confidential, impartial, independent, free, expert, professional, specialist.

Felmerül a kérdés, hogy az Oxford kiadó kollokációs tanulószótárban az *advice* főnév mellett szereplő melléknevek közül melyek azok, amelyek megjósolhatók, jelentésük világos vagy áttetsző, mennyire könnyen található meg a kimaradó elemek kollokációs szótár nélkül, és mennyire van ezekre szűksége egy nyelvtanulónak.

Összegzésképpen elmondhatjuk, hogy Nagy György 2020-as Angol–magyar nagy kollokációs szótára hiánypótló a hazai szótárpiacon, amely segítheti a nyelvtanulókat az angol nyelvi produkcióban és a percepcióban is és teljesíti azokat az elvárásokat, amelyeket az alkalmazott nyelvészek egy kollokációs szótárral kapcsolatban megfogalmaztak (MANYE kerekasztal a kollokációkról, 2006 [Hollós Zita hozzászólása]). Ezek után a nyelvtanárookra hárul a feladat, hogy tudatosítsák a nyelvtanulóknak a kollokációk fontosságát, és felhívják a figyelmüket erre a szótárra.

IRODALOM

Doró, K. (2007). Kerekasztal-beszélgetés a kollokációkról. *Modern Nyelvoktatás*. 13(2–3), 133–143.

Nagy, Gy. (2001). *Molnár Ferenc a világsiker útján*. Tinta Könyvkiadó.

Nagy, Gy. (2020). *Angol – magyar nagy kollokációs szótár*. Tinta Könyvkiadó.

Kiss, G. (2013). *Szótárírás nélkül nem tudok élni / A közmondásgyűjtő Nagy György. Interjú*. www.olvassbele.com/2013/09/12/szotariras-nelkul-nem-tudok-elni-a-kozmondasgyujto-nagy-gyorgygeorg-l-nagy/

MANYE kerekasztal a kollokációkról, 2006. november 6. www.kodolanyi.hu/manyebesz.html
Oxford Collocations Dictionary for Students of English (2003). Oxford University Press.

Tukacs, T. (2015). *Túlzásba vitt szavak. A fokozó értelmű szókapcsolatok magyar-angol szótára*. Tinta Könyvkiadó.

Bakti Mária

Bartha Krisztina, Benő Attila, Dégi Zsuzsanna, Magyarai Sára, Tankó Enikő, Tódor Erika-Mária (kutatáskoordinátor)

Alkalmazott nyelvészeti szótár (A két- és többnyelvűség alapfogalmai)

Dicționar de lingvistică aplicată (Conceptele fundamentale ale bi- și multilingvismului)

Dictionary of applied linguistics (Basic concepts of bi- and multilingualism)

Kolozsvár, Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2019, 313. p.

Bartha Krisztina, Benő Attila, Dégi Zsuzsanna, Magyarai Sára, Tankó Enikő és Tódor Erika Mária kutatáskoordinátor *Alkalmazott nyelvészeti szótár – A két- és többnyelvűség alapfogalmai / Dicționar de lingvistică aplicată – Conceptele fundamentale ale bi- și multilingvismului / Dictionary of Applied Linguistics – Basic Concepts of Bi- and Multilingualism* c. 313 oldalas háromnyelvű szótára 2019-ben látott napvilágot Kolozsváron, a Kolozsvári Egyetemi Kiadónál, a helyi Sapientia Alapítvány – Kutatási Programok